

كارىگەرى ھەلبېژاردنەكانى ئەمىرىكا لەسەر وئاتە نەوتىيەكان

20-07-2020

نووسەرەكان

ناوھندى لىكۆلىنەوھى رووداۋ

كورتە : ھەفتەى رابردوو 23 وئاتى بەرھەمھىنەرى نەوتى ئەندام لە ئۆپېك و دەرەوھى ئۆپېك، پابەندبوونىان بە رېككەوتنىكى مېژوويى نىوانىان دووپاتكردەوھ بۆئەوھى رۆژانە 7.7 مىليۇن بەرميل نەوت لە بازاردا كەمبەكەنەوھ. درېژەپېدان بەم رېككەوتنە، ھەناسە و وچانىكى كاتى داھە وئاتە نەوتىيەكان، چوونكە نرخی نەوتى برېنتى لەسەرۋوى 40 دۆلارەوھ جېگىركرد.

هەفتەى رابردوو 23 ولاتى بەرھەمھێنەرى نەوتى ئەندام لە ئۆپېك و دەرەوھى ئۆپېك، پابەندبوونيان بە رېككەوتنىكى مېژوووى نىوانيان دووپاتكردەوھە بۆئەوھى رۆژانە 7.7 مليۆن بەرميل نەوت لە بازاردا كەمبەكەنەوھە. درژەبېدان بەم رېككەوتنە، ھەناسە و وچانئىكى كاتى داھە ولاتە نەوتىيەكان، چوونكە نرخی نەوتى برىنتى لەسەرەووى 40 دۆلارەوھە جىگىركرد. جىگىرەوونى نرخی نەوت، بەتايبەتى لەم كاتانەدا كە ھەرىمى كوردستان سەرقالى دانووستاندنە لەگەل حكومەتى فیدرالى زۆر گرنگە. سەبارەت دۆخى ئابوورى خۆى، ھەرىمى كوردستان لەبەردەم دوو بۆاردەداھە؛ يەكەم بۆاردە رادەستكردنى ھەموو داھاتەكانىيەتى بە داھاتى نەوتىشەوھە بە بەغدا لە بەرامبەر ھەرگرتنى پارەيەك كە بەشى ھەموو مووچەى مووچەخۇرانى ناكات. بۆاردەى دووھەميش جىبەجىكردن و قوولكردنەوھەى چاكسازىيە داراييەكانە لە ھەموو كەرتىكدا، بۆ ئەوھى بتوانىت لەرېگەى داھاتى نەوت و داھاتى ناوخۆوھە بودجەى پېويستى خۆى داينىبات.

پېشبينىدەكرىت ھاوپەيمانى ئۆپېك پلەس كە لە 23 ولاتى بەرھەمھێنەرى نەوتى ئەندام لە ئۆپېك و دەرەوھى ئۆپېك پېكھاتوون، لانيكەم تاوھكو كۆتايى ئەمسال و چارەكى يەكەمى سالى داھاتو سەركەوتوو بېت لە سەقامگىركردنى بازارى نەوت و نرخیكانى نەوت و لەو ماوھەيشدا نرخی لە ئاستىكى ھەرچەندە نزم، بەلام گونجاودا بىننەوھە.

ھەرىمى كوردستان رۆژانە نزيكەى 400 ھەزار بەرميل نەوت ھەناردەدەكات و دەتوانىت لەرېگەى داھاتى نەوتەوھە نيوھى ئەو پارەيەى كە پېويستە بۆ داينكردنى مووچە بەدەستبھىننىت، ھەرەوھە نيوھەكى ديكەش لەرېگەى داھاتى نيوخۆ و چاكسازىيە بنەرەتايە ئابوورىيەكانەوھە كۆبكاتەوھە. بەلام ئەمە كۆى چىرۆكەكە نىھ، ھيشتا ئەگەر و رووداوى ديكە لەدەرەوھى دەسەلاتى حكومەتى ھەرىمى كوردستان ھەن كە دەتوانن بازارى نەوت رووبەرەووى ناجىگىرى و داھەزىن بكەنەوھە. يەكئىك لەو رووداوانە كە ئىستا ئەگەرى زياتر بووھ، سەركەوتنى جۆ بايدن، كاندىدى ديمۆكراتەكانە لە ھەلبۆاردنى سەرۆكايەتى ئەمريكا كە چاوھەرواندەكرىت لە مانگى 11 ي ئەمسالدا بكرىت.

كەمبوونەوھى ژمارەى لايەنگرانى دۆنالد ترەمپ و بەرزبوونەوھى دەنگى جۆ بايدن، كاندىدى ديمۆكراتەكان بەگوپرەى ھەندئ لە راپرسىيەكان، ئەگەرى ئەوھى ھىناوھتە ئاراوھە كە رەنگە كاندىدى ديمۆكراتەكان لە ھەلبۆاردنى سەرۆكايەتى ئەمريكا سەربەكەوئىت.

ئەمە ئەو ئەگەرەيە كە دەتوانىت ناپاستەوخۆ كارىگەرەيەكى گەورە لە بازارى نەوت درووستبكات. دواى ھااتنە سەركارى دۆنالد ترەمپ، نزيكەى 4 مليۆن بەرميل نەوتى ئىران و ئەنرۆئىلا لە بازاردا نەما، بەلام ئەگەر جۆ بايدن سەربەكەوئىت، بە ئەگەرى زۆر كەنالىكى دانووستاندن لەگەل ئەو دوو ولاتە دەكاتەوھە رېگە بە لادانى ھەندئ لە گەمارۆكانى سەر ئىران و ئەنرۆئىلا دەدات و ئەو دوو ولاتە دەگەرئەوھە بۆ بازارى نەوت. سەرەراى ھەولەكانى ھاوپەيمانى ئۆپېك پلەس، سەركەوتنى جۆ بايدن دەتوانىت لە كارىگەى رېككەوتنەكەيان كەمبكاتەوھە بازار لە نەوتى ئىران و ئەنرۆئىلا پرىكاتەوھە.

بۆ نموونە ئەگەر ئىران ئامادە بېت بگەرئەوھە بۆ دانووستاندن، ئەگەرى دەستخستنى رېككەوتنىكى نوئى ئەتۆمى لەگەل ئەو ولاتە لەبەرامبەر سووكردنى سزا ئابوورىيەكان ھەيە كە دەبىتە ھۆكار بۆ بووژانەوھى كەرتى نەوت و ھەناردەكردنى نەوتى ئىران كە ئىستا بۆ نزيكەى 100 ھەزار بەرميل لە رۆژىكدا داھەزىوھە.

جۆ بايدن لە بابەتىكدا كە مانگى چوارى ئەمسال لە گوڤارى فۆرىن ئەفەبىرز بىلواى كردەوھە دەلئىت: "دەبىت تاران بۆ ناو رېككەوتنى ئەتۆمى بگەرئەوھە و بە مەرجەكانى ناو رېككەوتنەكە پابەند بىت. ئەگەر وابكات، ئىمەش دەگەرئەوھە بۆ رېككەوتنەكە و رۆلى دىپلۆماسى لەگەل ھاوپەيمانىكانمان بەھىزتر دەكەين. ھاوكات لە رووبەرەووبوونەوھى كارە تىكدەرەكانى ئىران لە ناوچەكەشدا بەردەوام دەبين."

پېشبينىكراوھە كە لە سالى 2021 و سالى 2022 دا خواست بۆ نەوتى خاوبۆ سەر ئاستەكانى پېش سەرھەلدانى قەبرانى تەندروستى كۆرۇنا بگەرئەوھە و رېك لەوكاتانەشدا كە پېشبينى بەرزبوونەوھى نرخی نەوت دەكرىت، ئەگەرەھەيە كە نەوتى ئىران و ئەنرۆئىلا و تەنانەت لىبىاش بۆ بازارى نەوت بگەرئەوھە.

ئەگەرى بردنەوھى جۆ بايدن، تەنيا بەرھەمھێنەرانى نەوتى وەك ھەرىمى كوردستانى نىگەران نەكردوھە، بەلكو كۆمپانىا نەوتىيەكانى نيوخۆى ئەمريكاشى شىرەزە كردوھە. لە راپرسىيەكدا، 71% ي كۆمپانىا نەوتىيە ئەمريكايەكان، سەركەوتنى جۆ بايدنيان وەك گەورەترىن ھەرەشەى سەر كۆمپانىاكانيان ناوژەد كردوھە.

سىياسەتەكانى جۇ بايدن لەبواری وزە، ھەپەشە بۇ پەرەپىدانى كەرتى وزەى ئەمىرىكا و ناوچەكانى دىكەى جىھان درووستدەكات. بەئەگەرى زۇر، بايدن دوای ھاتنەسەركار، قەبارەى بەرھەمھىنانى نەوت لە ئەمىرىكا سنوورداردەكات و ھىندە ياسا و رىئسای جۇراوجۇر بۇ پاراستنى ژىنگە دەچەسپىنىت كە كارى كۇمپانیا نەوتىيەكان ئەستەم دەكات.

زۇركەس لەنئوخۇى ئەمىرىكا نىگەرانن لەوہى كە بايدن كەرتى نەوت و گاز بكاٹە قوربانى بۇ ژىنگە. لە راستىدا بايدن پىشنىيازى كردووہ لە ماوہى ۴ سالى سەرۇكاپەتییە گریمانەییەكەیدا، 2 تریلیۇن دۇلار خەرجبكرىت بۇ ئەوہى ئامانجەكانى وزەى پاك لە ئەمىرىكا بەدىبىت.